

**Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського**

Кафедра психології розвитку і соціальних комунікацій

ПЛОХІХ В. В.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ»**

**Для здобувачів наукового ступеня доктор філософії (PhD)
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 053 Психологія**

Одеса 2021

*Рекомендовано до друку вченою радою Університету Ушинського
(протокол №1 від 27.08.2021р.)*

Рецензенти:

Казанжи М.Й., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри загальної та диференціальної психології, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

Яновська С.Г., кандидат психологічних наук, доцент кафедри прикладної психології, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Плох В. В.

Методичні рекомендації до практичних занять та організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми психології»: метод. реком. Одеса : Університет Ушинського, 2021. 29 с.

Методичні рекомендації до практичних занять та організації самостійної роботи з обов'язкової навчальної дисципліни «Актуальні проблеми психології» містять питання практичних занять, самостійної роботи здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) з психології; питання для самоперевірки, питання до заліку, індивідуальне навчально-дослідницьке завдання.

© Університет Ушинського, 2021

© В. В. Плох

ЗМІСТ

ДИСЦИПЛІНА «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ» У СТРУКТУРІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ (PhD) З ПСИХОЛОГІЇ	4
ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	6
ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ	9
КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	10
ГЛОСАРІЙ.....	12
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	14
ДОДАТКИ	17

ДИСЦИПЛІНА «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ» У СТРУКТУРІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ (PhD) З ПСИХОЛОГІЇ

В науці в устремлінні до більш глибоких та надійних знань, до більш ясного розуміння об'єктивної дійсності й законів її становлення змінюється парадигмальне підґрунтя, принципи, підходи, напрямки, інструментарій досліджень. На сьогодні в психологічній науці накопичено значний обсяг в недостатній мірі зрозумілого фактичного матеріалу, запропоновано велику кількість різноманітних теоретичних концепцій в межах різних наукових парадигм. Узагальнення та пояснення життєвих фактів і наукових даних з різних теоретичних позицій часто-густо в певних принципових моментах не тільки відрізняються, а вочевидь суперечать одне одному. Все більш затребуваними є поєднання інтерпретаційного потенціалу різних теорій, найбільш чітко визначення психологічних понять, розробка більш інформативних методів психодіагностики та психокорекції, застосування досягнень інших наук. В практичній площині до значної кількості ще не вирішених психологічних проблем додаються нові – ще більш складні і потенційно небезпечні в своєму розвитку. Останні значною мірою пов'язані з прогресом інформаційних технологій, активною розбудовою розгалуженої системи штучної реальності, споживацьким ставленням суспільства до природного середовища. Важливі багатовимірні психологічні явища та суперечності розглядаються з різних концептуальних позицій, з різних боків, але бракує цілісного системного, інтегративного бачення побудови, реалізацій та розвитку психічної організації. Для дослідників-психологів принципово важливим є орієнтування в найбільш суттєвих протиріччях комплексу накопиченого психологічного знання, в суттєвих обмеженнях в розумінні предмету психологічного дослідження. На визначення актуальної проблематики і можливостей синтетичного розгляду психічних явищ в організації психологічних наукових досліджень саме і спрямоване змістовне наповнення дисципліни «Актуальні проблеми психології».

Мета вивчення дисципліни «Актуальні проблеми психології» – формування у здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) з психології загального уявлення про основні актуальні проблеми та протиріччя в сучасній психології, джерела їхнього виникнення, шляхи і перспективи вирішення. Сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Реалізація мети забезпечує досягнення результатів навчання за програмою дисципліни завдяки відповідному навчальному змісту.

В межах дисципліни «Актуальні проблеми психології» розглядаються наступні теми:

- цілісність та подільність психічних явищ;
- психічна та фізіологічна організація людини: характер зв'язку;
- свідоме та неусвідомлюване в психічній організації;
- проблема метода психологічного дослідження;
- діяльність людини в контексті змін дійсності;

- проблеми дослідження становлення особистості;
- природний та штучний інтелект: можливості та обмеження.

Основними навчальними **завданнями** дисципліни «Актуальні проблеми психології» є:

- ознайомити здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) з психології з протиріччями, невизначеностями та пояснювальними обмеженнями різних психологічних теорій, з незрозумілими психологічними фактами;
- навчити здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) з психології розбиратися в концептуальному підґрунті психологічних досліджень, в можливостях визначення напрямку, побудови та вибору методів психологічного дослідження.

Очікувані результати вивчення дисципліни:

Знати:

- системну організацію та реалізацію психічних явищ;
- теоретичні концепції зв'язку психічної та фізіологічної (тілесної) організації людини;
- специфіку побудови свідомого та неусвідомлюваного рівня психічної організації, їх зв'язок і взаємовплив;
- особливості побудови дослідницьких методів в загальнонауковій та гуманістичній парадигмах;
- зв'язок діяльності та особистості людини;
- основні напрямки побудови психологічних теорій особистості;
- особливості побудови природного та штучного інтелекту.

Уміти:

- визначати структуру і функції актуальної системи діяльності людини;
- встановлювати природу провідних фактори впливу на поведінку людини в конкретних умовах життєдіяльності;
- визначати психологічні явища свідомого та неусвідомлюваного рівнів психічної організації;
- визначати організацію психологічного дослідження відповідно до номотетичного та ідеографічного підходів;
- застосовувати факторні моделі дослідження особистості;
- визначати інтелектуальні можливості людини щодо вирішення пошукових завдань та прийняття рішень.

ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Цілісність та подільність психічних явищ

Практичне заняття «Аналіз функціонування психічних системних організацій в різних умовах»

Питання до обговорення:

1. Приклади різних варіантів реалізації зворотного зв'язку психічних системних організаціях;
2. Приклади емерджентності при виникненні та розвитку психічних системних організацій;
3. Визначення факторів стійкості психологічних систем професійної діяльності;
4. Приклади закритих та відкритих психологічних систем організації життєдіяльності людини;
5. Обмеження щодо використання синергетичних моделей в описанні психологічних явищ.

Завдання для практичної роботи:

Визначити структуру дій дослідника у процесі підготовки наукової праці.

Тема 2. Психічна та фізіологічна організація людини: характер зв'язку

Практичне заняття «Практичне визначення та аналіз впливу образної та словесної інформації на фізіологічні процеси»

Питання до обговорення:

1. Приклади образів уяви, що пов'язані з позитивними емоціями;
2. Приклади образів уяви, що пов'язані з негативними емоціями;
3. Приклади образів уяви, які надихають людину на роздуми та вирішення задач екзистенційного порядку;
4. Розгляд впливу контекстної інформації на інтерпретацію висловлювань.

Завдання для практичної роботи:

- Розробка сюжетно організованої й безпечної послідовності образів для виклику відчуття тепла у слухача;
- Визначення асоціацій щодо запропонованих понять та образів.

Тема 3. Свідоме та неусвідомлюване в психічній організації

Практичне заняття «Аналіз функціонування установки в різних практичних задачах»

Питання до обговорення:

1. Приклади реалізації актуальних установок при вирішенні наукових завдань;
2. Приклади обмежених за часом реалізації установок в організації життєдіяльності людини;
3. Вплив професійного досвіду особистості на формування актуальних установок в діяльності
4. Динаміка установок адиктивної особистості.

Завдання для практичної роботи:

Розробка рухових та мовних завдань з виявлення актуальної установки через

миттєве переривання її реалізації.

Тема 4. Проблема метода психологічного дослідження

Практичне заняття «Практичне застосування та аналіз можливостей методу інтроспекції»

Питання до обговорення:

1. Інтроспекція у процесі розробки проектів наукових досліджень;
2. Інтроспекція у вирішенні завдань самовиховання особистості;
3. Інтроспекція та почуття гумору;
4. Інтроспекція психолога у процесі психологічного консультування;
5. Інтроспекція в аналізі помилок в оприлюдненні.

Завдання для практичної роботи:

Самоспостереження та опис розумових операцій у процесі вирішення арифметичних задач на множення.

Тема 5. Діяльність людини в контексті змін дійсності

Практичне заняття «Аналіз джерел та специфіки мотивації в різних умовах та видах діяльності»

Питання до обговорення:

1. Мотиви наукової діяльності;
2. Приклади боротьби мотивів в організації наукової діяльності;
3. Вплив мотивації досягнень на успішність та неуспішність наукової діяльності;
4. Мотив відповідальності в реалізації професійної діяльності;
5. Складові вольового ресурсу особистості щодо вирішення науково-дослідних завдань.

Завдання для практичної роботи:

Діагностування мотивації досягнень за методикою Т. Елерс (Додаток А).

Тема 6. Проблеми дослідження становлення особистості

Практичне заняття «Розгляд формування та реалізації ціннісно-сислової основи особистісної організації в умовах інформаційного суспільства»

Питання до обговорення:

1. Вплив Інтернету на можливості смислової переробки інформації особистістю;
2. Вплив реклами на мотиваційну сферу особистості;
3. Проблеми дослідницької доброчесності науковців;
4. Вплив моральних цінностей науковців на результати та наслідки наукового прогресу.

Завдання для практичної роботи:

Визначення ціннісних орієнтацій особистості за допомогою методики М. Рокича (Додаток Б).

Практичне заняття «Розгляд орієнтирів та шляхів розвитку особистості в сучасному інформаційному суспільстві. Суперечливість критеріїв психологічного благополуччя»

Питання до обговорення:

1. Деструктивний вплив споживацьких ціннісних орієнтацій на формування особистості в сучасному інформаційному суспільстві;
2. Психологічне благополуччя життєдіяльності особистості в умовах радикальних соціально-економічних перетворень ?
3. Фактори визначення життєвого шляху науковця;
4. Позитивне значення розвитку інформаційних технологій в науковій діяльності.

Завдання для практичної роботи:

Визначення часових орієнтацій особистості за допомогою методики Ф.Зимбардо (Додаток В).

Тема 7. Природний та штучний інтелект: можливості та обмеження.

Практичне заняття «Розгляд інтелектуального розвитку і творчих здібностей людини»

Питання до обговорення:

1. Реалізація творчого потенціалу особистості в науково-дослідній діяльності (історичні приклади);
2. Приклади побудови процесу вирішення науково-дослідних завдань;
3. Вплив стереотипів мислення діяльності на вирішення науково-дослідних завдань та систематизацію наукової інформації;
4. Формулювання та обговорення гіпотез щодо запланованої науково-дослідної роботи.

Завдання для практичної роботи:

Визначення креативних можливостей особистості за допомогою методики Н. Вишнякової (Додаток Г).

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

На підставі аналізу навчального матеріалу, самостійного пошуку відповідної інформації підготувати реферативну роботу по висвітленню питань в межах тематики, обраної для дисертаційного дослідження; презентувати реферативну роботу на практичному заняття протягом семестру.

При виконанні ІНДЗ потрібно дотримуватися принципів академічної доброчесності, не допускати академічний плагіат. *Академічний плагіат* – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Питання для самоконтролю

- Основи єдності часток в цілому.
- Властивості системних організацій.
- Визначення синергетики.
- Концепції пояснення зв'язку психічної та тілесної організації.
- Визначення саморегуляції.
- Методи саморегуляції психічних станів.
- Визначення свідомості.
- Визначення неусвідомлюваного.
- Установка та її види.
- Інтроекція та рефлексія.
- Активність та реактивність людини.
- Діяльність та її види.
- Адаптація людини до оточення та її межі.
- Поняття: індивід, особистість, індивідуальність.
- Принципові розбіжності біогенетичного, соціогенетичного та персоногенетичного напрямків сучасного людинознавства.
- Специфіка факторних моделей особистості.
- Неоднозначність у визначеннях людського інтелекту.
- Види інтелекту.
- Визначення штучного інтелекту.

Питання до заліку

1. Проблема визначення міри та її значення в цілісній системній організації.
2. Відкриті та закриті системи в психічній організації.
3. Проблема визначення властивостей цілого та часток. Емерджентність в системах психічної організації.
4. Витоки протиріч у функціонуванні системних організацій.
5. Синергетичне визначення щодо системних процесів психічної реальності.
6. Значення біфуркацій в системних перетвореннях.
7. Проблема визначення зв'язку психічних і тілесних процесів: моністичний та дуалістичний підходи.
8. Вплив фізіологічних процесів на психічну сферу людини.
9. Вплив психічних явищ на фізіологічні процеси людини.
10. Психічна саморегуляція та напрямки її реалізації.
11. Методи психічної саморегуляції станів та можливості їх практичного використання.
12. Особливості впливу змісту образів уяви на стан людини.
13. Проблема визначення свідомості в психології.
14. Самосвідомість та її значення в розвитку людини.
15. Питання класифікації проявів неусвідомлюваного.

16. Визначення установки як основи поведінки та дій людини.
17. Особливості реалізації актуальних та фіксованих установок.
18. Виявлення актуальної установки поведінки людини.
19. Визначення та приклади реалізації парадигм в психології.
20. Можливості та обмеження використання природно-наукової парадигми в психологічних дослідженнях.
21. Можливості та обмеження використання гуманістичної парадигми в психологічних дослідженнях.
22. Номотетичний підхід в організації психологічних досліджень.
23. Ідеографічний підхід в організації психологічних досліджень.
24. Варіанти методологічного статусу психології.
25. Ідеальний та реальний експерименти.
26. Проблеми використання інтроспекції як методу психологічного дослідження.
27. Активність та реактивність в основі організації поведінки людини.
28. Проблеми визначення сутності діяльності людини.
29. Проблеми визначення витоків потреб та мотивів діяльності людини.
30. Організація діяльності: співвідношення потреб, мотивів, цілей, смислів.
31. Принцип адаптації та його пояснювальні можливості щодо організації життєдіяльності людини.
32. Принцип антиципації та його пояснювальні можливості щодо організації життєдіяльності людини.
33. Напрямки сучасного людинознавства.
34. Основні теоретичні напрямки в дослідженні особистості.
35. Біхевіористські теорії особистості та потенціал їх практичного використання.
36. Психодинамічні теорії особистості та потенціал їх практичного використання.
37. Когнітивні теорії особистості та потенціал їх практичного використання.
38. Гуманістичні теорії особистості та потенціал їх практичного використання.
39. Культурно-історичний системно-діяльнісний підхід в дослідженні особистості.
40. Життєва перспектива особистості.
41. Факторні моделі особистості й потенціал їх використання.
42. Проблема неоднозначності розуміння інтелекту.
43. Інтелектуальні здібності у визначеннях когнітивної психології.
44. Структурно-генетичний підхід в дослідженнях інтелекту.
45. Факторно-аналітичні моделі інтелекту та їх дослідницький потенціал.
46. Когнітивний підхід в дослідженнях інтелекту.
47. Складові структури інтелекту за Г. Айзенком.
48. Соціальний та емоційний інтелект в сучасних дослідженнях.
49. Алгоритмічний та евристичний підходи до вирішення задач в основі штучного інтелекту.
50. Принципові розбіжності в організації людського та штучного інтелекту.

ГЛОСАРІЙ

- Адаптація** – пристосування до зовнішніх або внутрішніх умов, які змінюються.
- Активність** – поняття, яке визначає темп рухів, інтенсивність дії речовини, явищ та живих організмів. Активність в психології може розглядатися як внутрішня ініціація, яка характеризується певною інтенсивністю, енергійністю та спрямованістю впливу людини на оточення.
- Діяльність** – активна взаємодія з оточенням, у процесі якої жива істота виступає як суб'єкт, який цілеспрямовано впливає на об'єкт для задоволення своїх потреб.
- Індивід** – людина як одинична своєрідна природна істота, продукт філогенетичного та онтогенетичного розвитку, єдності вродженого та набутого.
- Інтелект** – багатовимірний феномен і має декілька варіантів визначення. По-перше, інтелект – це загальна розумова здібність до пізнання та вирішення проблем, яка визначає успішність виконання будь-якої діяльності та зумовлює інші здібності. По-друге, інтелект розглядається як система всіх пізнавальних процесів індивіда: відчуття, сприйняття, пам'яті, представлення, мислення, уяви. По-третє, інтелект визначається як здібність до розумового вирішення проблем без реальних проб та помилок. В четверте, інтелект – це те, що вимірюють тести інтелекту.
- Інтроспекція** – особливий спосіб пізнання людиною своєї свідомості, який полягає в безпосередньому відстежуванні її феноменів і законів.
- Міра** – філософська категорія, яка виражає єдність якості та кількості об'єкта, єдність змісту та форми; межі, в яких здійснюється, проявляється будь-що.
- Мотив** – матеріальний або ідеальний «предмет», який спонукає та спрямовує на себе діяльність чи вчинок для задоволення певних потреб суб'єкта.
- Неусвідомлюване** – сукупність психічних утворень та процесів, які не представлені у свідомості суб'єкта, але можуть впливати на свідомі побудови, переживання, дії, поведінку.
- Особистість** – особлива якість людини, яка набувається нею в соціокультурному середовищі у процесі спільної діяльності та спілкування.
- Парадигма** – початкова, фундаментальна концептуальна схема, модель постановки наукових проблем і їх вирішення, методів дослідження та інтерпретації, що панують в певний історичний період в науковому співтоваристві.
- Потреби** – форма зв'язку живих організмів з зовнішнім світом, джерело їх активності (поведінки, діяльності).
- Психічна саморегуляція** – це усвідомлена цілеспрямована динамічна зміна суб'єктом окремих психофізіологічних функцій і психічного стану в цілому через спеціально організовану психічну активність.
- Рефлексія** – розумовий (раціональний) процес, спрямований на аналіз, розуміння, усвідомлення людиною себе: власних дій, поведінки, мовлення, досвіду, почуттів, станів, здібностей, характеру, відносин, своїх задач, призначення.

- Свідомість** – ідеальна форма відображення, відтворення, породження проявів реальності; має поліфонічну, діалогічну, смислову побудову.
- Система** – безліч елементів, які знаходяться у відношеннях та зв'язках один з одним і утворюють цілісність, єдність. Система реалізує певну функцію.
- Системоутворюючий фактор** – домінуюча компонента, яка визначає поєднання інших компонентів в систему. Зміна системоутворюючого фактору призводить до зміни усєї системної організації.
- Структура** – найбільш суттєві компоненти та зв'язки, які мало змінюються під час функціонування системи і забезпечують існування системи та її основні властивості. Структура характеризує організованість системи, стійку у часі впорядкованість елементів і зв'язків.
- Установка** (спрямована готовність) – цілісний стан індивіда, що поєднує його потреби і відомості про відповідну ситуацію, на основі чого стає можливою реалізація доцільної поведінки без втручання свідомості.
- Холізм** (в широкому смислі) – позиція в філософії та науці з проблеми співвідношення частини та цілого, яка виходить з якісної своєрідності й пріоритету цілого по відношенню до частин; протистоїть редукціонізму і не зводить складне до простого, передбачає, що ціле завжди більше суми частин.
- Штучний інтелект** – це напрямок розробки комп'ютерних технологій, в межах якого метою є створення комп'ютерних систем з використанням аналогів інтелектуальних функцій людини. Штучний інтелект характеризує будь-який результат роботи комп'ютера, який можна вважати за розумний, подібно виконаному людиною.
- Емерджентність** – в теорії систем поява у системи властивостей, які не притаманні її окремим елементам, й не зводяться до суми властивостей її елементів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Газзанига М. Кто за главного? Свобода воли с точки зрения нейробиологии. М.: АСТ: CORHUS, 2017. 368 с.
2. Галян І.М. Ціннісно-сміслова саморегуляція особистості: генеза та механізми функціонування: моногр. Дрогобич: РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. 402 с.
3. Грановская Р.М., Березная И.Я. Интуиция и искусственный интеллект. Харків: Гуманітарний центр, 2020. 324 с.
4. Деревянко С.П. Феноменологія емоційного інтелекту: Навчально-методичний посібник. Чернігів: Десна Поліграф, 2016. 312 с.
5. Іванова О.Ф. Вибрані наукові праці. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2020. 444 с.
6. Метцингер Т. Наука о мозге и миф о своем Я. Тоннель эго. М.: АСТ, 2017. 414 с.
7. Луших П.В. Хаос и неопределенность от страданий – к росту и развитию.: Монография. Київ, 2017. 144 с.
8. Олефір В.О. Інтелектуально-особистісний потенціал саморегуляції суб'єкта діяльності. Харків: УПА, 2015. 265 с.
9. Попович І.С. Психологічні виміри соціальних очікувань особистості: монографія. Херсон: ПАТ «ХМД», 2017. 504 с.
10. Рэддеманн Л., Стасинг Я. Воображение. Харків: «Гуманітарний центр», 2019. 176 с.
11. Саннікова О.П., Кузнєцова О.В. Системний аналіз адаптивності особистості: Монографія. Одеса: ВМВ, 2017. 392 с.

Додаткова

1. Акімова Н.В. Функції свідомості: проблема класифікації. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія»*. 2020. № 69. С.8-15.
2. Берулава Г.А. Методология современной психологии: Монография. Воронеж: Изд. НПО «МОДЭК», 2009. 216 с .
3. Вірна Ж.П. Конструктивна психологія життєвих ресурсів особистості. *Матеріали Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Проблеми особистісних ресурсів у навчальній та професійній діяльності»*. Харків, 2021. 17-21.
4. Галян О.І. Закономірності розвитку ідеї суб'єктності особистості та її реалізації у вітчизняній освітній практиці ХХ століття. *Insight: the psychological dimensions of society : scientific journal*. Kherson: Publishing house “Helvetica”, 2021. Issue 5. 82-99.
5. Гарькавець С.О., Яковенко С.І. Дослідження феномену прощення: психологічні підходи та емпіричні дані. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія»*. 2018. № 64. С. 13-19.
6. Іванова О.Ф. Культурна пам'ять і її вплив на автобіографічну пам'ять. *Вісник*

- Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія». 2017. № 62. С. 44-47.*
7. Казанжи М. Психологічна ресурсність студентської молоді в умовах карантинних обмежень. *Наука і освіта*. 2021. № 1. С. 27-34.
 8. Каліщук С.М. Концептуалізація екзистенціально-системної моделі реорганізації «картини світу» особистості: введення онтологічних детермінант. *Insight: the psychological dimensions of society*. 2020. 3. 11-27.
 9. Козігора М.А. Поняття тривалого травматичного стресу та контексти його застосування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2021. Випуск 4. Херсон. С. 17-25.
 10. Константинов В. Методологические основы психологии. Санкт-Петербург: Питер, 2010. 240 с.
 11. Коробка Л.М. Адаптація спільноти до суспільних змін унаслідок воєнного конфлікту: від переживання травми до відновлюваних зусиль та розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2019. № 4. Херсон. С. 176-182.
 12. Кряж І.В. Почуття зв'язку з природою як особистісний ресурс. *Матеріали Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Проблеми особистісних ресурсів у навчальній та професійній діяльності»*. Харків, 2021. 117-121.
 13. Максименко Ю.Б., Матохнюк Л.О. Засади досліджень у психології розвитку інформаційної компетентності особистості. *Наука і освіта*. 2017. №11. С. 76-85.
 14. Мамардашвили М. К. Классический и неклассический идеалы рациональности. Санкт-Петербург: Азбука, Азбука-Аттикус, 2010. 288 с.
 15. Мірошниченко О. Роль психологічної готовності особистості в адаптації до екстремальних умов життєдіяльності. *Наука і освіта*. 2018. № 7-8. С. 77-82.
 16. Плохих В.В. Антиципаційні процеси в організації своєчасних дій людини. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. К.: «Фенікс», 2019. Т. XII. Психологія творчості*. Вип. 26. С. 250-262.
 17. Рыбалка В.В. Теории личности в отечественной философии, психологии и педагогике: Пособие. Житомир: Изд-во ЖГУ им. И. Франко, 2015. 872 с.
 18. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание. Человек и мир. Санкт-Петербург: Питер, 2003. 512с.
 19. Саннікова О., Санніков О. Авантюризм і ризик у структурі прийняття рішень. *Наука і освіта*. 2018. № 9-10. С. 111-119.
 20. Сизонов Д.Ю. Психолінгвістичні основи медіаграмотності: до проблеми інтерпретації медіатекстів. *Наука і освіта*. 2017. №7. С. 82-88.
 21. Чебикін О. Емоційний інтелект, його пізнавально-мисленнєві ознаки та функції. *Наука і освіта*. 2020. №1. С. 19-28.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ:

- Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт.

- URL : <http://www.mon.gov.ua>
- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайт URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
- Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт.
URL : <http://odnb.odessa.ua/>.
- Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт.
URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>
- журнали: «Вопросы психологии», «Психологический журнал», «Наука і освіта» та інші видання психологічного спрямування.

ДОДАТКИ

Додаток А

МЕТОДИКА ДІАГНОСТИКИ ОСОБИСТОСТІ НА МОТИВАЦІЮ УСПІХУ Т. ЕЛЕРС

Особистісний опитувальник призначено для діагностики виокремленої Хекхаузеном мотиваційної спрямованості особистості на досягнення успіху. Стимульний матеріал представляє собою 41 твердження, на яке досліджуваному необхідно дати один з 2 варіантів відповідей «так» або «ні». Тест відноситься до моношкальних методик. Ступінь виразності мотивації до успіху оцінюється кількістю балів, які відповідають ключу.

***Інструкція:** Вам буде запропоновано 41 запитання, на кожне з яких дайте відповідь «так» або «ні».*

СТИМУЛЬНИЙ МАТЕРІАЛ	ТАК	НІ
1. Когда имеется выбор между двумя вариантами, его лучше сделать быстрее, чем отложить на определенное время		
2. Я легко раздражаюсь, когда замечаю, что не могу на все 100 % выполнить задание		
3. Когда я работаю, это выглядит так, будто я все ставлю на карту		
4. Когда возникает проблемная ситуация, я чаще всего принимаю решение одним из последних.		
5. Когда у меня два дня подряд нет дела, я теряю покой		
6. В некоторые дни мои успехи ниже средних		
7. По отношению к себе я более строг, чем по отношению к другим		
8. Я более доброжелателен, чем другие		
9. Когда я отказываюсь от трудного задания, я потом сурово осуждаю себя, так как знаю, что в нем я добился бы успеха.		
10. В процессе работы я нуждаюсь в небольших паузах для отдыха		
11. Усердие - это не основная моя черта		
12. Мои достижения в труде не всегда одинаковы		
13. Меня больше привлекает другая работа, чем та, которой я занят		
14. Порицание стимулирует меня сильнее, чем похвала.		
15. Я знаю, что мои коллеги считают меня дельным человеком.		
16. Препятствия делают мои решения более твердыми		
17. У меня легко вызвать честолюбие		
18. Когда я работаю без вдохновения, это обычно заметно		
19. При выполнении работы я не рассчитываю на помощь других		
20. Иногда я откладываю то, что должен был сделать сейчас		
21. Нужно полагаться только на самого себя		
22. В жизни мало вещей, более важных, чем деньги		
23. Всегда, когда мне предстоит выполнить важное задание, я ни о чем другом не думаю.		
24. Я менее честолюбив, чем многие другие		
25. В конце отпуска я обычно радуюсь, что скоро выйду на работу.		
26. Когда я расположен к работе, я делаю ее лучше и квалифицированнее, чем другие.		
27. Мне проще и легче общаться с людьми, которые могут упорно работать		
28. Когда у меня нет дел, я чувствую, что мне не по себе.		
29. Мне приходится выполнять ответственную работу чаще, чем другим		

30. Когда мне приходится принимать решение, я стараюсь делать это как можно лучше.		
31. Мои друзья иногда считают меня ленивым		
32. Мои успехи в какой-то мере зависят от моих коллег		
33. Бессмысленно противодействовать воле руководителя		
34. Иногда не знаешь, какую работу придется выполнять		
35. Когда что-то не ладится, я нетерпелив		
36. Я обычно обращаю мало внимания на свои достижения.		
37. Когда я работаю вместе с другими, моя работа дает большие результаты, чем работы других		
38. Многое, за что я берусь, я не довожу до конца.		
39. Я завидую людям, которые не загружены работой.		
40. Я не завидую тем, кто стремится к власти и положению		
41. Когда я уверен, что стою на правильном пути, для доказательства своей правоты я иду вплоть до крайних мер		

Ключ до тесту.

Відповідь «так» (“+”) на запитання: 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37, 41.

Відповідь «ні» (“-”) на запитання: 6 13 18 20 24 31 36 38 39.

Чим більша набрана сума балів, тим більша мотивація успіху.

МЕТОДИКА М. РОКИЧА

М. Рокіч поділяє цінності на термінальні (цілі) та інструментальні (засоби). Термінальні цінності визначаються як переконання в тому, якась кінцева ціль індивідуального існування з особистої та суспільної позицій є настільки значущою, що до неї слід прагнути; інструментальні цінності визначаються як переконання в тому, що якомусь способу дії з особистісної та суспільної позиції слід надавати переваги у будь-яких ситуаціях.

Інструкція. Пропонується визначити за рангом окремо термінальні (Т) та інструментальні (І) цінності, що запропоновані у бланку. Визначення за рангом проводиться наступним чином: найбільш значуща цінність з тих, що розглядається, отримує ранг 18, далі – обирається найбільш значуща цінність з тих, що залишилися, і отримує ранг 17 і так далі.

Найменування цінностей

Термінальні	Ранг	Інструментальні	Ранг
активная, деятельная жизнь		аккуратность	
здоровье		жизнерадостность	
красота природы и искусства		непримиримость к недостаткам	
материально обеспеченная жизнь		ответственность	
спокойствие в стране, мир		самоконтроль	
познание, интеллектуальное развитие		смелость в отстаивании своего мнения	
независимость суждений и оценок		терпимость к мнениям других	
счастливая семейная жизнь		честность	
уверенность в себе		воспитанность	
жизненная мудрость		исполнительность	
интересная работа		рационализм (умение принимать обдуманные решения)	
любовь		трудолюбие	
наличие верных и хороших друзей		высокие запросы	
общественное признание		независимость	
равенство (в возможностях)		образованность	
свобода поступков и действий		твердая воля	
творческая деятельность		широта взглядов	
получение удовольствий		чуткость	

Якісний аналіз результатів дає можливість оцінити ідеали, ієрархію життєвих цілей, цінностей, які людина розглядає як норми поведінки.

МЕТОДИКА ЧАСОВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ Ф. ЗИМБАРДО

Методику було розроблено відомим американським психологом Філіпом Зимбардо. Опитувальник призначено для дослідження суб'єктивного бачення часу індивіда і складається з 56 тверджень. Через відповідь респондент погоджується або не погоджується з кожним твердженням у відповідності з наступними варіантами відповіді: – зовсім вірно; – скоріше вірно; – нейтрально; – скоріше вірно; – повністю вірно.

Опитувальник містить п'ять шкал, кожен з яких спрямовано на оцінку переважання у респондента певної часової орієнтації: 1) минулого негативного; 2) теперішнього гедоністичного; 3) майбутнього; 4) минулого позитивного; 5) теперішнього фаталістичного.

***Інструкція.** Будь ласка, уважно прочитайте кожне з наведених нижче 56 тверджень. Вкажіть, наскільки вірним кожне з них описує Вас, і відмітьте цифру у відповідній графі справа. Необхідно відповісти на кожне з тверджень.*

Твердження	зовсім вірно	скоріше вірно	нейтрально	скоріше вірно	повністю вірно
1. Я считаю, что вечеринки с друзьями – одно из важных удовольствий в жизни.	1	2	3	4	5
2. Знакомые с детства картины, звуки, запахи часто приносят с собой поток замечательных воспоминаний.	1	2	3	4	5
3. Судьба многое определяет в моей жизни.	1	2	3	4	5
4. Я часто думаю о том, что я должен был сделать в жизни иначе.	1	2	3	4	5
5. На мои решения в основном влияют окружающие люди и события, происходящие вокруг.	1	2	3	4	5
6. Я считаю, что каждое утро человек должен планировать свой день.	1	2	3	4	5
7. Мне доставляет удовольствие думать о своем прошлом.	1	2	3	4	5
8. Я поступаю импульсивно.	1	2	3	4	5
9. Если что-то не сделано вовремя, меня это не беспокоит.	1	2	3	4	5
10. Когда я хочу достичь чего-то, то ставлю перед собой четкие задачи и ищу конкретные способы их достижения.	1	2	3	4	5
11. Если честно, то о своем прошлом я могу вспомнить больше хорошего, чем плохого.	1	2	3	4	5
12. Когда я слушаю свою любимую музыку, я теряю счет времени.	1	2	3	4	5
13. Чтобы выполнить необходимую работу к намеченному сроку, можно пожертвовать сегодняшними развлечениями.	1	2	3	4	5
14. Что будет – то будет, а значит, мои действия не имеют большого значения.	1	2	3	4	5
15. Мне нравятся истории о том, как обстояли дела «в старые добрые времена».	1	2	3	4	5
16. Болезненные события прошлого продолжают проигрываться в моей голове.	1	2	3	4	5
17. Я стараюсь жить полной жизнью, не задумываясь о завтрашнем дне.	1	2	3	4	5

18. Меня расстраивает, когда я куда-либо опаздываю.	1	2	3	4	5
19. В идеале, я бы прожил каждый свой день так, словно он последний.	1	2	3	4	5
20. Счастливые воспоминания о хороших временах с легкостью приходят в голову.	1	2	3	4	5
21. Я вовремя выполняю свои обязательства перед друзьями и начальством.	1	2	3	4	5
22. В прошлом меня часто обижали и отвергали.	1	2	3	4	5
23. Я принимаю решения не задумываясь.	1	2	3	4	5
24. Я принимаю каждый день, каков он есть, не пытаюсь планировать его заранее.	1	2	3	4	5
25. Прошлое несет так много неприятных воспоминаний, что я стараюсь не думать о нем.	1	2	3	4	5
26. Важно, чтобы моя жизнь была захватывающей.	1	2	3	4	5
27. В прошлом я совершил ошибки, которые хотел бы исправить.	1	2	3	4	5
28. Мне кажется, что получить удовольствие от того, что ты делаешь, важнее, чем выполнить работу в срок.	1	2	3	4	5
29. Я вспоминаю свое детство с ностальгией.	1	2	3	4	5
30. Прежде чем принять решение, я взвешиваю все «за» и «против».	1	2	3	4	5
31. Риск не дает моей жизни стать скучной.	1	2	3	4	5
32. Для меня важнее просто наслаждаться жизнью, чем думать о том, что получится в итоге.	1	2	3	4	5
33. Редко бывает, чтобы все получилось так, как я ожидал.	1	2	3	4	5
34. Мне сложно избавиться от неприятных воспоминаний о моем детстве и юности.	1	2	3	4	5
35. Если мне надо думать о целях, задачах и результатах, сам процесс работы перестает доставлять мне удовольствие.	1	2	3	4	5
36. Даже когда я наслаждаюсь настоящим, меня тянет сравнивать его с прошлым.	1	2	3	4	5
37. Невозможно планировать будущее, потому что все меняется очень быстро.	1	2	3	4	5
38. Моей жизнью управляют силы, на которые я не могу влиять.	1	2	3	4	5
39. Нет смысла беспокоиться о будущем, так как я все равно ничего не могу сделать.	1	2	3	4	5
40. Я выполняю задания в срок, двигаясь к цели шаг за шагом.	1	2	3	4	5
41. Я отключаюсь, когда мои родственники начинают вести разговоры о прошлом.	1	2	3	4	5
42. Я иду на риск, чтобы добавить остроты в свою жизнь.	1	2	3	4	5
43. Я составляю список того, что мне надо сделать.	1	2	3	4	5
44. Я чаще следую порывам сердца, чем доводам разума.	1	2	3	4	5
45. Я могу противостоять искушениям, когда я знаю, что есть работа, которую надо выполнить.	1	2	3	4	5
46. Меня часто захватывает мгновение.	1	2	3	4	5
47. В наше время жизнь слишком сложна. Я бы предпочел жить в прошлом, когда жизнь была проще.	1	2	3	4	5
48. Я предпочитаю, чтобы моими друзьями были люди, которые ведут себя скорее спонтанно, чем предсказуемо.	1	2	3	4	5

49. Мне нравятся семейные традиции и ритуалы, которые повторяются из раза в раз.	1	2	3	4	5
50. Я думаю о том плохом, что произошло со мной в прошлом.	1	2	3	4	5
51. Я продолжаю выполнять, даже сложные и неинтересные задания, если есть основания полагать, что они помогут мне преуспеть в будущем.	1	2	3	4	5
52. То, что я зарабатываю, лучше потратить на удовольствия сегодня, чем откладывать деньги на будущее.	1	2	3	4	5
53. Часто везение значит больше, чем прилежная работа.	1	2	3	4	5
54. Я думаю о том хорошем, чего я был лишен в жизни.	1	2	3	4	5
55. Мне нравится, чтобы в моих личных отношениях была страсть.	1	2	3	4	5
56. Всегда будет время наверстать упущенное в работе.	1	2	3	4	5

Минуле негативне. В цю шкалу входять твердження: 4, 5, 16, 22, 27, 33, 34, 36, 50, 54.

Високі бали за цією шкалою означають в цілому негативний, песимістичний погляд на власне минуле. Через реконструктивний характер минулого такі негативні атитюди можуть бути пов'язані як з дійсними переживаннями неприємних або травматичних подій у минулому, так і з негативною реконструкцією нейтральних подій. Високі бали за цією шкалою корелюють з депресією, тривожністю, агресивністю та низькою самооцінкою. Міжособистісні відносини людей, які мають високі бали за цією шкалою, обмежені і часто-густо вони незадовільні. Такі люди зазвичай не мотивовані працювати заради майбутніх досягнень і не отримують задоволення від життя у теперішньому.

Теперішнє гедоністичне. До цієї шкали відносяться наступні твердження: 1, 8, 12, 17, 19, 23, 26, 28, 31, 32, 42, 44, 46, 48, 55.

Високі бали за цією шкалою свідчать про гедоністичне, ризиковане, «безшабашне» відношення людини до часу та життя. Вони відбивають орієнтацію на задоволення у теперішньому та нездатність на поточну жертву, щоб отримати винагороду у майбутньому. Високі бали за цією шкалою корелюють з низькою здатністю передбачати та оцінювати майбутні наслідки, з непослідовністю, слабким контролем ЕГО, імпульсивністю, устремлінням до пошуку відчуттів. Встановлено, що гедоністично спрямовані особи більш схильні до вживання психоактивних речовин, мають нечіткі цілі на майбутнє. При цьому ці особи енергійні, беруть участь в великій кількості різних справ, активно займаються спортом.

Майбутнє. До цієї шкали відносяться наступні твердження: 6, 9, 10, 13, 18, 21, 24, 30, 40, 43, 45, 51, 56. (Виділення підкресленням – зворотний обрахунок).

Високі бали за цією шкалою відбивають загальну орієнтацію суб'єкта на майбутнє. Його поведінка визначається мотивацією досягнень майбутніх цілей та винагород. Високі бали тут корелюють з розвиненими здібностями до передбачення, здатністю оцінювати майбутні наслідки, з доброчесністю, сталістю. Особи, що зорієнтовані на майбутнє, високоорганізовані, амбіційні, цілеспрямовані. Ці особи відчувають недостачу часу і готові пожертвувати поточними задоволеннями заради успіху у майбутньому. Вони відрізняються навичками організаційного планування, високою особистою ефективністю, мають достатньо чіткі цілі на майбутнє, а їх повсякденне життя впорядковане та структуроване. Особи, що зорієнтовані на майбутнє, схильні відчувати середній та високий рівні стресу, пов'язаний з дефіцитом часу.

Минуле позитивне. До цієї шкали відносяться наступні твердження: 2, 7, 11, 15, 20, 25, 29, 41, 49. (Виділення підкресленням – зворотний обрахунок).

Високі бали за цією шкалою відбивають тепле, сентиментальне ставлення до минулого.

Висока самооцінка і суб'єктивне відчуття радості осіб з таким відношенням до минулого вказують на їх здорове відношення до життя. Не дивлячись на їх схильність до інтроверсії і деяку сором'язливість, такі особи здатні на розбудову близьких міжособистісних стосунків. Вони розумні, обережні і не схильні до ризикованої поведінки.

Теперішнє фаталістичне. До цієї шкали відносяться наступні твердження: 3, 14, 35, 37, 38, 39, 47, 52, 53.

Високі бали за цією шкалою демонструють фаталістичне, беспорядне та безнадійне відношення особи до майбутнього й до життя взагалі. Такі особи впевнені в тому, що майбутнє вже визначене наперед і не залежить від дій самої людини. Вони, зазвичай, не задоволені своїм життям і вважають, що в майбутньому мало що зміниться. Встановлено, що високі показники за цією шкалою корелюють з депресією, тривожністю, агресією, низькою здатністю передбачати та оцінювати майбутні наслідки дій. Спеціальні дослідження вказують на те, що високі бали за цією шкалою корелюють з ризикованою поведінкою по ВІЛ. Люди з високими балами за цією шкалою мають велику кількість статевих партнерів, практикують небезпечний секс.

На думку авторів методики, найкращим варіантом для психологічного благополуччя є збалансована картина часової перспективи.

ТЕСТ "КРЕАТИВНІСТЬ" (Н. Вишнякова)

Тест "Креативність" дозволяє виявити рівень творчих схильностей особистості через визначення креативного компоненту образу «Я-реальний» та уявлення про образ «Я-ідеальний». Порівняння двох образів креативності «Я-реального» та «Я-ідеального» дозволяє встановити креативний резерв та творчий потенціал особистості.

Інструкція. Вам пропонується самостійно оцінити свої особистісні якості, відповідаючи на питання тесту. Якщо відповідаєте позитивно на питання, то ставити знак «+», якщо відповідь негативна – знак «-». Відповіді даєте і стосовно «Я-реального» та «Я-ідеального». Довго над відповіддю не розмірковуюйте; намагайтесь фіксувати перше, що прийшло на розум. Будьте щирими!

№ п/п	Індекс	Зміст питання	Образ «Я-реальний»	Образ «Я-ідеальний»
1.	М	Задумывааетесь ли вы, какие причины заставляют вас создавать что-либо новое?		
2.	Л	Бывают ли у вас неприятности из-за собственного любопытства?		
3.	О	Возникает ли у вас желание оригинально усовершенствовать хорошую вещь?		
4.	В	Мечтаете ли вы приобрести известность, создав что-либо социально новое?		
5.	И	В ситуациях риска вы доверяете интуиции?		
6.	Э	Вы считаете, что в конфликтных ситуациях возможно избежать эмоциональных переживаний?		
7.	Ю	Отвечаете ли вы шуткой, если вас разыгрывают?		
8.	П	Если представится случай, вы поменяете работу на более оплачиваемую, но менее творческую?		
9.	М	Вы продумываете последствия принимаемого вами решения?		
10.	Л	Познание нового перестает быть любопытным для вас, если оно связано с риском?		
11.	О	Приходилось ли вам удачно использовать вещи не по назначению?		
12.	В	Бывает ли так, что когда вы рассказываете о каком-нибудь подлинном случае, то прибегаете к вымышленным подробностям?		
13.	И	В экстремальных ситуациях вы чаще прислушиваетесь к голосу разума, чем к интуиции?		
14.	Э	Доставляет ли вам эмоциональное удовлетворение процесс творческой деятельности?		
15.	Ю	Любите ли вы шутить и смеяться над собой?		
16.	П	Изобретали ли вы что-то новое в интересующей вас сфере деятельности?		
17.	М	Утомляет ли вас работа, требующая творческого мышления в нестандартных ситуациях?		
18.	Л	Отмечают ли окружающие, что вы во все вникаете?		

19.	О	Является ли редким ваше увлечение?		
20.	В	Бывает ли, что у вас возникают необычные образы, связанные с реальными событиями?		
21.	И	Вы иногда предчувствуете, кто звонит вам по телефону, еще не сняв трубку?		
22.	Э	Равнодушны ли вы к отрицательным проявлениям эмоций чужих детей?		
23.	Ю	Смеетесь ли вы над своими неудачами		
24.	П	Посещали бы вы ради новых знаний специальные занятия, даже если это связано с неудобствами?		
25.	М	Достаточно ли для вас мелкой детали, намека на проблему, чтобы увлечься ее разработкой?		
26.	Л	На философские детские вопросы вы нашли ответы в зрелом возрасте?		
27.	О	Испытываете ли вы потерю интереса к оригинальным, рискованным предложениям ваших партнеров по работе?		
28.	В	Фантазируете ли вы сейчас, как бы вы жили в другом городе или в другом веке?		
29.	И	Вам трудно предвидеть последствия предстоящего события?		
30.	Э	Вы чувствуете эмоциональный подъем и вдохновение в начале нового дела?		
31.	Ю	Бывает ли так, что вы заранее готовили шутку или шуточные истории с целью развеселить компанию?		
32.	П	Утомляют ли вас неожиданности в профессиональной деятельности, требующие новых выходов из создавшейся ситуации?		
33.	М	Вы продумываете варианты решения трудных проблем, прежде чем сделаете выбор наиболее продуктивного?		
34.	Л	Когда вы долго не познаете новое, вас мучает чувство неудовлетворенности?		
35.	О	Вы любите работу, требующую смекалки, даже если она связана с трудностями реализации?		
36.	В	Сталкиваясь с необычными проблемами, вы предвидите перспективы их решения?		
37.	И	Снился ли вам когда-нибудь сон, который предсказал происшедшие потом события?		
38.	Э	Сочувствуете ли вы людям, которые не достигли желаемого результата в творчестве?		
39.	Ю	Используете ли вы юмор для выхода из затруднительных ситуаций?		
40.	П	Вы выбирали профессию с учетом своих творческих возможностей?		
41.	М	Вам трудно продумать многие отрицательные последствия конфликтной проблемы?		
42.	Л	Сможете ли вы рискнуть карьерой ради познания		

		нового?		
43.	О	Будете ли вы заниматься созданием чего-то необычного, если это связано с какими-то трудностями?		
44.	В	Вам трудно представить незнакомое место, в которое вы стремитесь попасть?		
45.	И	Случалось ли так, что вы вспомнили о человеке, с которым давно не встречались, а потом вдруг неожиданно он позвонил или написал вам письмо?		
46.	Э	Сочувствуете ли вы обманутому человеку?		
47.	Ю	Бывает ли так, что вы сами придумываете анекдоты и смешные истории?		
48.	П	Если вы лишитесь возможности работать, то жизнь для вас потеряет интерес?		
49.	М	Основательно ли вы продумываете все этапы своей творческой деятельности?		
50.	Л	Хочется ли вам порой разобрать вещь, для того чтобы узнать, как она работает?		
51.	О	Вы импровизируете в процессе реализации уже разработанного плана действия?		
52.	В	Вы сочиняете сказки детям?		
53.	И	Бывает ли так, что вы по каким-то необъяснимым причинам не доверяете некоторым людям?		
54.	Э	Вы склонны сильно переживать, если вас обманули?		
55.	Ю	Раздражает ли вас шутка, выраженная в форме иронии?		
56.	П	Вы чувствуете, что ваша профессия позволит улучшить окружающий мир?		
57.	М	Думаете ли вы, какие тайные причины скрыты в творческой деятельности человека?		
58.	Л	Интересует ли вас, как живут соседи?		
59.	О	Предпочитаете ли вы общаться с людьми с необычными взглядами?		
60.	В	Фантазировали ли вы когда-нибудь о том, что можно было бы сделать, получив наследство?		
61.	И	Вам трудно определить характер человека с первого взгляда?		
62.	Э	Вы сочувствуете нищим людям?		
63.	Ю	Считают ли вас окружающие остроумным человеком?		
64.	П	В вашем профессиональном творчестве было много неудач?		
65.	М	Вы размышляете о причинах успехов и неудач в своей творческой деятельности?		
66.	Л	Если вы встречаете непонятное новое слово, то узнаете его смысл в справочниках?		
67.	О	Интересуют ли вас люди, которые придерживаются только традиционных взглядов на жизнь		
68.	В	Пишите ли вы стихи?		
69.	И	Глядя на знакомого человека, вам трудно предугадать,		

		как сложится его жизнь?		
70.	Э	Вы редко выражаете свои эмоции при уличных скандалах?		
71.	Ю	Трудно ли вам с юмором выйти из затруднительной ситуации?		
72.	П	Можете ли вы в своей работе пойти на риск, если шансы на успех не гарантированы?		
73.	М	Достоверно ли вы восстанавливаете по случайным деталям целостный результат?		
74.	Л	Пытались ли вы проследить генеалогическое древо жизни?		
75.	О	Если бы ваши знакомые знали, о чем вы мечтаете, то считали бы вас чудаком?		
76.	В	Вам трудно представить себя в старости?		
77.	И	Бывает ли так, что вы опасаетесь идти на встречу с незнакомым человеком из-за интуитивного беспокойства?		
78.	Э	Наблюдая драматическое событие в жизни людей, чувствуете ли вы, что это происходило с вами?		
79.	Ю	Предпочитаете ли вы комедию всем остальным жанрам?		
80.	П	Обязательно ли творчество должно сопутствовать профессиональной деятельности?		

Обробка результатів

Кількість балів за кожним індексом креативності визначається за допомогою ключа до тесту при складанні отриманих балів. Якщо відповідь досліджуваного відповідає ключу, то досліджуваний отримує один бал за відповідним індексним показником, якщо – ні, то бали не отримуються. Ключ до тесту відноситься до кожної якості і для "Я-реального", і для "Я-ідеального".

КЛЮЧ ДО ТЕСТУ:

1. Творче мислення (М)

Позитивні відповіді на питання: 1, 9, 25, 33, 49, 57, 65, 73;

Негативні відповіді на питання: 17, 41.

2. Допитливість (Л)

Позитивні відповіді на питання: 2, 18, 26, 34, 42, 50, 58, 66, 74;

Негативні відповіді на питання: 10.

3. Оригінальність (О)

Позитивні відповіді на питання: 3, 11, 19, 35, 43, 51, 59, 75;

Негативні відповіді на питання: 27, 67.

4. Уява (В)

Позитивні відповіді на питання: 4, 12, 20, 28, 36, 52, 60, 68;

Негативні відповіді на питання: 44, 76.

5. Інтуїція (І)

Позитивні відповіді на питання: 5, 21, 37, 45, 52, 77;

Негативні відповіді на питання: 13, 29, 61, 69.

6. Емоціональність, емпатія (Е)

Позитивні відповіді на питання: 14, 30, 38, 46, 54, 62, 78;

Негативні відповіді на питання: 6, 22, 70.

7. Відчуття гумору (Ю)

Позитивні відповіді на питання: 7, 15, 23, 39, 47, 63, 79;

Негативні відповіді на питання: 31, 55, 71.

8. Творче відношення до професії (П)

Позитивні відповіді на питання: 16, 24, 40, 48, 56, 72, 80;

Негативні відповіді на питання: 8, 32, 64.

Аналіз результатів

Показники 1, 2, 8 відповідають свідомим процесам, а показники 4, 5, 6 – несвідомим процесам творчої особистості. Показники 3 та 7 відносяться до граничних свідомо-неусвідомлюваних психічних процесів.

З метою визначення резервів і творчого потенціалу особистості необхідно порівняти «Я-реальний» та «Я-ідеальний» профілі. Реальне та ідеальне уявлення про власну креативність і творчі здібності виконує функції регулятора самооцінки та рефлексії. Однак слід враховувати, що у людей різне ідеальне уявлення про власні творчі можливості, які можуть бути завищеними або заниженими. Дана проблема є предметом обговорення з психологом у процесі психологічного консультування та психокорекції особистості.

Використовувати тест «Креативність» пропонується разом з проєктивними методиками та професійним спостереженням за процесами розвитку креативності при вирішенні творчих завдань. Діагностика креативності зазвичай надає орієнтовну інформацію. Дійсні прояви креативності відбуваються в продуктивній діяльності, коли у процесі вирішення завдань відбувається психокорекція та самокорекція, і розкривається креативний потенціал особистості.

Навчальне видання

Плохін Віктор Володимирович

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ»**

Методичні рекомендації